

22- Aynı ayet, farklı hüküm kulak meshi farz mı, sünnet mi?

7-MİSAL

Ayetin kendisi sabittir, lakin ayetteki bazı kelimelerin işaret ettiği manalar farklı yorumlanabilir. Bu sebeple mezhepler arasında hükümler değişebilir. Şimdi bu duruma **gerçek bir örnek** üzerinden yaklaşacağız. Böylece ihtilafın, bir eksiklik değil; ilahi kolaylık ve fikhî zenginliğin bir yansıması olduğu daha açık bir şekilde idrak edilsin.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ

Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalktığınız zaman

فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ

yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın.

وَأَمْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

Başlarınızı meshedin ve iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın. (Maide 6)

Abdestin dört farzı bu ayeti kerimede beyan edilmiştir. Bizim üzerinde duracağımız farz; yüzün yıkanmasıdır. Ayet-i kerimede açık bir şekilde abdestte yüzün yıkanması emredilmektedir. Ayetin hükmü açık olduğundan dolayı dört mezhepte de yüzün yıkanması abdestin bir farzıdır. Bunda ihtilaf yoktur. İhtilaf; yüzün neresi olduğu ve kulakların yüze dâhil olup olmadığı hususundadır. Bu ihtilafın sebebi ise; yüzün sınırlarının ayet-i kerimede belirtilmemiş olmasıdır.

Hanbelî mezhebine göre abdestte kulakların meshi vaciptir. Hanbelîler, “kulaklar baştandır” hadisini ve Peygamberimizin her abdestte kulaklarına meshettiğini delil gösterirler.

Diğer üç mezhebe göre ise kulakların meshi sünnettir. Üç mezhep âlimleri, Hanbelîlerin gösterdiği “kulaklar baştandır” hadisini zayıf bulurlar. Hatta İbni Salah: “Hadisin zayıflık emareleri çoktur. Çok yollarla nakledilmesi ile kuvvetlenmez” der. Yine İ. Şekvani: “Varid olan hadisler bu hususu teyit etmez, sadece müstehap olduğuna işaret eder. Vacibe ancak açık bir delil ile gidilir” der.

Görüldüğü gibi, yüzün sınırlarının neresi olduğu hakkındaki ihtilaf, hükmün ihtilafına sebep

olmuştur. Hanbelîler, “kulak yüzdendir” hadisiyle amel ederek kulağın meshine vacip derken, Hanefî, Şafi ve Maliki mezhebi âlimleri ise hadisin zayıflığına hükmederek kulağın meshine sünnet demişlerdir.

Şu noktaya dikkat çekmek istiyoruz: Abdestte yüzün yıkanmasının farzıyeti hususunda hiçbir ihtilaf yok. Zira ayetin hükmü açıktır, icthad buraya giremez. Yine abdestte kulağın meshedilmesi hususunda da bir ihtilaf yoktur. Zira Peygamberimiz (sav) abdest alırken kulaklarını meshetmiştir. İhtilaf sadece kulağın meshedilmesinin hükmü hakkındadır. Hanbelîlere göre vacip iken, diğer üç mezhebe göre sünnettir.

Bu konuda ihtilafın olmaması için şunlardan birisinin olması gerekiyordu:

1. Ayet-i kerimede yüzün sınırları açıkça belirlenseydi ihtilaf olmazdı.
2. “Kulak yüzdendir” hadisi zayıf değil, mütevatir olsaydı, ihtilaf olmazdı.
3. Ya da bu konuda başka bir mütevatir hadis olsaydı yine ihtilaf olmazdı.

Demek ihtilafın sebebi; hükmün Kuran ve sünnette mutlak bırakılması ve her taifenin kendi fitratına uygun olan hükmü, Kuran ve hadisten çıkartılmasının murad edilmesidir.

Mezhepler, Kur’an’ı yorumlama biçimidir, Kur’an’ın alternatifi değil. Farklı görüşler, dinin zaafı değil, **Allah’ın rahmetidir.** Her mezhep, bir yönü gösterir. Hepsi beraber, İslam’ın bütününe ortaya çıkarır. Tıpkı aynayı farklı açılardan tutmak gibi: Her biri ayrı ışık yansıtır ama **hedef aynı: Allah’ın rızası.**

Şimdi diyelim ki, biri geldi: – “Kardeşim, mezhep niye var ya!” Sen ne diyeceksin? “Mezhep var çünkü kolaylık var. Mezhep var çünkü hikmet var. Mezhep var çünkü **din insana göre inmiş!** Mezhep yoksa, herkes kendi peygamberi olur, herkes kendi dinini uydurur. Mezhepler; ümmetin rehberi, rehbersizlik şeytanın zaferidir.